

Aristokratizmus a gentlemanstvo

Jozef Domin

8. mája 2019 † Kultúra † Etiketa

Zomrieť ako gentleman

V slávnom veľkofilme *Most cez rieku Kwai* sa zobrazuje stret dvoch svetov. Avšak nie je to stret Západu s Orientom (Japonskom) o čo vo filme ide, aj keď to tak na prvý pohľad môže vyzeráť. Stret sa odohráva na línii medzi európskym svetom gentlemanstva, záväzkom cti, aristokratického presvedčenia o nutnosti obetovať: niečo, niekoho, seba a svetom humanizmu, „ľudskosti“ a neformálneho, prirodzeného a „ľudského“ prístupu k životu. Samozrejme, že vo filme je dobrým ten humanistický prístup, ktorého reprezentantom je bodrý, „ľudský“ a vtipný americký vojak (v interpretácii

Williamu Holdenovi), „zašívák“, ktorému nič ľudské nie je cudzie a ktorý s pravou utopickou a modernou intuitívnou hlúpostou (bez toho, aby uvažoval o súvislostiach a následkoch) odmieta všetky vojny, hierarchie a formality v mene „obyčajného života.“ Na strane druhej sú britskí dôstojníci, nafúkaní gentlemani, puntičkári a fanatici cti. Film vrcholí, ani nie tak v záverečnej scéne všeobecného zmaru, ako skôr v scéne pri pochode skupiny spojeneckých diverzantov džungľou, cez hory, k cieľu. Ranený britský veliaci dôstojník, ktorému hrozí smrť, navrhuje, aby ho zanechali v džungli a dokončili misiu bez neho. Je ochotný sa obetovať. To už dobrý Američan, milovník ľudskej rovnosti a bodrej spontánnej neformálnosti nevydrží a v zlosti (pohrdavo) zvolá: „No jasné, chcete zomrieť ako gentleman! O to vám ide, že?! O to vám vždy išlo! A pritom v skutočnosti ide len o to, žiť ako človek!“

Tým je vyslovené posolstvo, ktoré polarizuje dva postoje: sú tu gentlemani – temní fanatici cti, povinnosti, zaslepení maniaci ideálu, ktorí sa chcú večne predvádzať ako hrdinovia pred Bohom aj pred ľuďmi a potom sú tu tí obyčajní, uvoľnení a prirodzení ľudia, ktorí, ako sa duchapľne tvrdí vo filanovsko-elánovských úvahách „voňajú človečinou“, nechcú nič „len žiť“ svoj „obyčajný život“, bez pompéznosti a pretváranky, spontánne a bez toho, aby museli neustále zaujímať nejaké morálne postoje. Samozrejme nakoniec dobrý, bodrý vojak vo filme zomrie, pretože zlá mašinéria cti a povinnosti ho zomelie.

Všimnime si podrobnejšie posolstvo tohto „obyčajného človeka“, jeho krédo. V skutočnosti ho irituje obeta. Človek, obetujúci sa pre nejaký ideál cti a povinnosti je pre neho, rovnostárskeho človeka „úprimnosti“ a spontánneho ľudského života bez hraníc a obmedzení, hotovou obludou. Je to pochopiteľné, pretože zo skúsenosti ľudstva s realitou života v dejinách jasne vyplýva, že nie všetci sú schopní a ochotní dostať povinnosti a cti. Tým sa okruh tých, čo sa chcú obetovať a „zomrieť ako gentlemani“, dost' zužuje. Stáva sa z neho aristokraticko-gentlemanský klub, ktorí tu svieti ako nemá výčitka „obyčajnému človeku“ a jeho

Zdroj: wikimedia.com

najvyššej múdrosti akej je schopný – „žiť“.

Zdroj: wikimedia.com

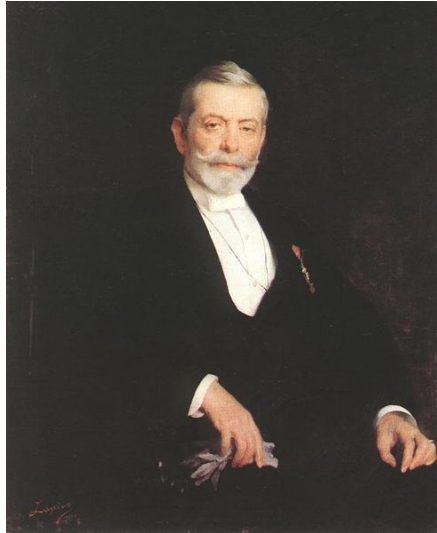
Oproti vysokému ideálu gentlemanskej obety prináša dobrý americký „ktokoľvek“ oveľa príjemnejšie posolstvo, ktoré delí populáciu vlastne na dva spolky. Na tých, čo chcú v pokoji žiť a na tých, čo sú nafúkaní a idealisti, ktorí sa chcú predvádzať. Vojna, v ktorej sa ocitol, je výmyslom gentlemanov; bez nich by možno ani vojny neboli. Skutočné varianty sú podľa neho len dve: buď zomrieť ako gentleman alebo; a tu pozor: nie zomrieť ako obyčajný človek, čo by dávalo zmysel a išlo by o porovnanie dvoch spôsobov smrti, smrti domýšľavého nafúkanca a smrti skromného obyčajného človeka, ale „žiť ako človek“, čiže nezomrieť vôbec. Alternatívou k smrti gentlemana, ktorí je vlastne stelesnením nepriateľstva k životu, veď sa chce svojou smrťou predvádzať a teda sa na ňu pripravuje a hľadá ju, je „skutočný“ život človeka. Keďže teda „ľudský“ človek nechce zomrieť nijako (ani gentlemansky ani negentlemansky), ale chce žiť (a na vojnu nemá motív), tak jediný kto môže za tú vojnu a útrapy v živote, je gentleman, lebo ten je jediným kto potrebuje gentlemanskú smrť ako potvrdenie a završenie svojho života vysokých nárokov. On teda vojnu potrebuje, vyhľadáva a vyrába. O tom, že vojny sú dôsledkom dedičného hriechu v človeku, by humanistovi bolo asi zbytočné rozprávať. To je nad jeho chápanie.

A ak žiť a zomrieť ako gentleman znamená nežiť ako človek, ale ako anti-humánny maniak, tak potom je jasné, že jediný skutočne „ľudský“ život znamená život bez: barličiek cti, premrštenej morálky, škrupulózneho obetavosti, zväzujúcej formálnosti, ubíjajúcej hierarchie a výnimočnosti tých nechutne obetavých, ktorí spôsobujú peklo na zemi.

Čo to znamená v širšej súvislosti? Len toľko, že vlastne všetky tie zväzujúce výplody vysokej aristokratickej kultúry sú v priamom protiklade k autentickému ľudskému životu, odporujú rousseauvskému „prirodzenému človeku“ a teda ľudskému životu ako takému.

Pritom však každý kresťan vie, alebo by aspoň vedieť mal, že nie je dôležité žiť ako človek, ale zomrieť ako gentleman. Žiť ako človek vie každý, kto sa ako človek narodí. Čo sa tým vlastne myslí – žiť ako človek? Ako inak by mohol žiť niekto, kto sa ako človek narodí? A o to vlastne v tejto „človečine“ ide, aby definícia dobrého života bola tak široká, beztvárá a všetko objímajúca, že sa do nej vlastne zmestí všetko čo sa k pojmu človek vzťahuje. Presne podľa hesla: nič ľudské nám nie je cudzie. Bude tam teda aj trochu toho

smilstva, trochu tej krádeže, trochu aj lži a podvodu, z každej prasačinky tak troška. A všetko to bude tak príjemne ľudské, bez zbytočného moralizovania a tlačenia sa do Neba.

Zdroj: wikimedia.sk

Zomrieť ako gentleman je ťažké: na to sa človek musí pripravovať a cvičiť celý život. Nestačí sa len narodiť a žiť. Zomrieť ako gentleman znamená žiť s obetou, ctou, morálkou a Rádom a po smrti ísť do Neba. Žiť ako človek znamená žiť stále rovnako, v tom stave, v akom sme sa narodili, bez zušľachtenia a duchovného rastu. Zomrieť ako gentleman znamená neustále sa usilovať podľa Platona: aby naša duša putovala na onen svet v kvalitnejšom stave, než v akom nám bola daná pri narodení. Žiť ako človek znamená príliš sa nenamáhať. Treba hlavne počúvať svoju vnútornú „človečinu“: robiť vždy to, na čo máme chuť, ako to „cítíme“, byť spontánny, nepretvarovať sa kvôli niekomu, aj keby sme ho tým mali zraniť, čo na srdci to na jazyku, nehrať sa na nejakú morálku, ísť za hlasom svojho srdca a podobne, bla, bla, bla...

Inteligentnejší čitateľ ľahko rozpozná slovník romantického sentimentalizmu, ktorý drví európsku civilizáciu od konca 18. storočia. Cit víťazí nad rozumom, vášeň nad povinnosťou, spontaneita nad Rádom, sloboda nad hierarchiou, túžba po originalite nad tradíciou atď. , skrátka človek nad Bohom.

Cieľom kresťana však je: zomrieť ako gentleman. S dôrazom na slovo „zomrieť“, pretože cieľom kresťana je príprava na dobrú smrť. Tá rozhoduje o všetkom. Preto zástancu „človečiny“ irituje keď ju niekto pripomína, lebo on o nej nechce premýšľať a už vôbec nie o jej kvalite.

Bol to práve Ježiš Kristus, Náš Pán, ktorý zomrel ako gentleman. Odmietol žiť ako človek a chcel sa obetovať. Nebol „obyčajný“ a „spontánny“, bol to Kráľ a poslúchal svojho kráľovského Otca. Bol poslušný až na smrť. Nebol bez strachu a úzkosti, vedel čo Ho čaká, mohol aj utiecť, veď ako Boh bol absolútne slobodný – a diabol to nevzdával a pokúšal Ho. Umrel najvznešenejšou smrťou – obetoval sa za nás, za všetkých. A my ho máme nasledovať a zomrieť ako gentlemani. Dôstojne, ako kajúnci, ako verní poddaní Krista Kráľa, ako jeho vojaci plniaci si svoje povinnosti a berúci ich ako samozrejmosť.

Zomrieť ako gentleman znamená však predovšetkým pripravovať sa na túto smrť a to značí aj – žiť ako gentleman. Smrť je už len výslednicou celoživotného snaženia. Kto na sebe nepracuje od detstva, ten potrebuje na konci zázrak, ak sa chce zachrániť. Spoliehať sa však opovážlivo na zázrak v poslednej chvíli, by mohla byť priťažujúca okolnosť. Svoje gentlemanstvo netreba odkladať.

Základný manuál pre kresťanského gentlemana, príručku toho ako sa chovať, poskytuje Desatoro a Evanjelium. Stáročné učenie Cirkvi ho potom ďalej neomylnne vedie na ceste k gentlemanskej smrti. Stať sa gentlemanom je teda vec vôle a rozhodnutia, nie pôvodu. Nepochybne, na vznik a presadenie kultivovaného mravu sú nutné kresťanské elity. My však máme tú výhodu, že zberáme úrodu dvoch tisícročí a môžeme sa stať ľahko gentlemanmi, ak chceme.

Keďže úpadok modernej kultúry spôsobil nárast hulvátstva, neokrôchanosti a romanticko – anarchického egoizmu, je nutné pokúsiť sa o zachovanie aspoň zvyškov jemných a kultivovaných mravov v spoločnosti. Ako vždy v kresťanstve – treba začať od seba a nie reformovať druhých. Treba sa stať gentlemanom a vlastným príkladom povznášať svoje okolie.

S gentlemanstvom súvisia všetky odvetvia života. Gentlemanom treba byť v rodine aj v Cirkvi, v práci aj v boji, v manželstve aj v kamarátstve. Portál Christianitas považuje za svoju povinnosť nabádať k vyššej, aristokratickej kultúre a preto budeme pravidelne prinášať pohľady na tento životný štýl vo všetkých oblastiach života kresťana. Dúfame, že na prospech nás všetkých a predovšetkým našich duší, pretože skutočne ide o to: zomrieť ako gentleman.

Gentleman

John kardinál Newman

O gentlemanovi sa zvykne hovoriť, že je to niekto, kto nikdy vedome neubližuje. Tento opis jednak vystihuje podstatu a zároveň je, pokiaľ je to možné, presný. Gentleman sa teda sústreďuje predovšetkým na odstraňovanie prekážok, ktoré bránia voľnému a nehananému konaniu tých, ktorí sa nachádzajú v jeho blízkosti a stotožní sa skôr s ich pohnútkami, než by presadzoval vlastnú vôľu. Výhody jeho osobnej povahy, by sme mohli prirovnať k veciam, ktoré ako pohodlné kreslo alebo hrejivý krb predstavujú komfort a pohodlie navyše, keďže príroda aj bez nich poskytuje dostatočné prostriedky k odpočinku a zahriatiu. Pravý gentleman poskytuje podobný komfort: starostlivo odmieta všetko, čo by mohlo spôsobiť, že v mysliach tých, ktorými je obklopený, dôjde k zrážke názorov, k súboju citov; odmieta všetko pochybné, všetko čo by ich mohlo zarmútiť alebo rozhnevať; jeho najväčším želaním aby sa cítili spokojní a ako doma. Bdie nad všetkými svojimi hosťami; je citlivý voči ubiedeným, pristupuje opatrne k hanblivým a je zhovievavý voči výstredným; vždy zohľadňuje to s kým sa zhovára; chráni druhých pred nepríjemnými narážkami alebo témami, ktoré môžu iritovať; zriedkavo dominuje v konverzácii a nikdy sa nepredvádza.

Zdroj: wikimedia.com

Všetko čo koná je ožiarené svetlom láskavosti a keď dáva, tak to pôsobí dojmom ako by dostával. Nikdy nehovorí o sebe, a ak áno, tak len keď je k tomu vyzvaný, nikdy neobhaja seba, ak by to bolo len z pomsty, nemá uši pre ohovárania alebo klebety, je opatrný v posudzovaní motívov konania tých, čo s ním prichádzajú do styku a ich konanie vykladá vždy v najlepšom svetle. V dišputách nie je povýšený ani malicherný, nikdy v nich nepoužije nepoctivý argument, nepoukazuje na osobné chyby a vyhýba sa ostrým slovám alebo narážkam na utajované zlé skutky. S predvídavou obozretnosťou zachováva radu antického mudrca, že by sme sa mali chovať k nášmu nepriateľovi tak, ako by sa mal stať jedného dňa našim priateľom. Má dostatočné množstvo rozumu na to, aby sa ho nedotkli urážky, je príliš zamestnaný na to, aby si pamätal nepravosti voči sebe, a dosť odolný na to aby znášal zlomyseľnosti. Má trpezlivosť, stálosť a odovzdanosť filozofa; znáša utrpenie, pretože je to nevyhnutné, postupné starnutie, pretože je to nezmeniteľné a smrť, pretože to je jeho údel.

Ak sa zapojí do kontroverzie akéhokoľvek druhu, jeho disciplinovaný intelekt ho uchráni pred unáhlenými poblúdeniami myslí možno lepších, avšak menej vzdelaných, ktoré namiesto čistého rezu používajú tupý nástroj, trhajú a šklbú; ktorým uniká pointa argumentov, utápajú sa v malichernostiach, nesprávne chápu svojho oponenta a nakoniec zanechávajú otázku menej vyjasnenú, než akú ju našli. Jeho mienka môžu byť správna alebo chybná, avšak má dostatočne poctivú myseľ na to aby uznal pravdu; je práve tak priamočiary ako aj pevný a práve tak stručný ako aj rozhodný. U nikoho by sme nenašli väčšiu úprimnosť, uvážlivosť, zhovievavosť: vciťuje sa do myslenia svojich oponentov a ospravedlňuje ich chyby. Pozná slabosti ľudského rozumu práve tak dobre ako jeho silu, jeho rozsah aj jeho hranice. Pokiaľ je neveriaci, tak je dostatočne vážny a veľkomyselný na to, aby náboženstvo zosmiešňoval alebo proti nemu útočil; je príliš múdry na to, aby bol fanatikom a dogmatikom neverectva. Rešpektuje vieru a zbožnosť; podporuje náboženské inštitúcie ako úctyhodné, krásne a užitočné, aj keď sa s nimi nezhoduje; ctí si zástupcov náboženstva a dokáže neprijat tajomstvá ich viery bez toho, aby ich napadol alebo odsúdil.

Úryvok z prednášky Idea univerzity

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/aristokratizmus-a-gentlemanstvo/>